

Marktstudie XL Businesspark Twente

Eindrapport

Opdrachtgever: Projectbureau Businesspark Twente

Rotterdam, 21 november 2012

Marktstudie XL Businesspark

Eindrapport

Opdrachtgever: Projectbureau Businesspark Twente

Gerlof Rienstra
Joost de Koning
Ewout Buckmann

Rotterdam, 31 oktober 2012

Over Ecorys

Met ons werk willen we een zinvolle bijdrage leveren aan maatschappelijke thema's. Wij bieden wereldwijd onderzoek, advies en projectmanagement en zijn gespecialiseerd in economische, maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkeling. We richten ons met name op complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken en bieden opdrachtgevers in de publieke, private en not-for-profit sectoren een uniek perspectief en hoogwaardige oplossingen. We zijn trots op onze 80-jarige bedrijfsgeschiedenis. Onze belangrijkste werkgebieden zijn: economie en concurrentiekracht; regio's, steden en vastgoed; energie en water; transport en mobiliteit; sociaal beleid, bestuur, onderwijs, en gezondheidszorg. Wij hechten grote waarde aan onze onafhankelijkheid, integriteit en samenwerkingspartners. Ecorys-medewerkers zijn betrokken experts met ruime ervaring in de academische wereld en adviespraktijk, die hun kennis en best practices binnen het bedrijf en met internationale samenwerkingspartners delen.

Ecorys Nederland voert een actief MVO-beleid en heeft een ISO14001-certificaat, de internationale standaard voor milieumanagementsystemen. Onze doelen op het gebied van duurzame bedrijfsvoering zijn vertaald in ons bedrijfsbeleid en in praktische maatregelen gericht op mensen, milieu en opbrengst. Zo gebruiken we 100% groene stroom, kopen we onze CO₂-uitstoot af, stimuleren we het OV-gebruik onder onze medewerkers, en printen we onze documenten op FSC- of PEFC-gecertificeerd papier. Door deze acties is onze CO₂-voetafdruk sinds 2007 met ca. 80% afgenomen.

ECORYS Nederland BV
Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	8
1.1 Aanleiding en doel	8
1.2 Stappen in het onderzoek	8
1.3 Leeswijzer	9
2 Vraag naar bedrijventerreinen	11
2.1 Ruimtevrage als gevolg van autonome economische groei	11
2.1.1 Methodiek toegelicht	11
2.1.2 Resultaten methode 1	12
2.1.3 Resultaten methode 2	13
2.1.4 Resultaten methode 3	13
2.2 Bovenregionale ruimtevrage	17
2.3 Conclusies en aanbevelingen	18
3 Wat betekent dit nu voor XL Businesspark?	21
Bijlage A Scenario's CPB	23
Bijlage B Clusterindeling	26

Samenvatting

In deze marktstudie is een kwantitatieve vraaganalyse voor de regio Twente uitgevoerd aan de hand van drie methoden en de vier lange termijnscenario's van het Centraal Planbureau (zie onderstaande tabel):

- De ruimtebehoefte op basis van een regiospecifieke werkgelegenheidsraming (1. SPECTRA wgh)
- De ruimtebehoefte op basis van een regiospecifieke toegevoegde waarde-raming (2. SPECTRA TW)
- De ruimtebehoefte op basis van goederenstromen (3. Goederenstromen)

Het gaat daarbij alleen om de ruimtebehoefte van de clusters Industrie & Bouw en Transport, Groothandel & Distributie, omdat dit clusters van bedrijven zijn die belangstelling zouden kunnen hebben voor vestiging op het XL Businesspark Twente. De raming heeft betrekking op de ruimtebehoefte van bedrijven die reeds in Twente gevestigd zijn (= autonome vraag).

Regio Twente	1. SPECTRA (wgh)		2. SPECTRA (TW)		3. Goederenstromen	
	2010-2020	2021-2030	2010-2020	2021-2030	2010-2020	2021-2030
Transatlantic Market (TM)	210	15	205	*	nvt	nvt
Global Economy (GE)	180	135	185	*	39	20
Regional Communities (RC)	140	25	130	*	nvt	nvt
Strong Europe (SE)	120	15	115	*	26	6

* Ruwe schatting 15-50 ha. i.v.m. grotere onzekerheid en n.a.v. benchmark met regio's in Zuid-Holland en West-Brabant

Uit de tabel blijkt dat er weinig verschil zit tussen de ruimtebehoefteramingen op basis van werkgelegenheid (1.) en toegevoegde waarde (2.), waardoor de resultaten door ons als robuust worden beoordeeld. Verder is het van belang te beseffen dat de feitelijke werkgelegenheidsontwikkeling in Twente sinds 2002 op het niveau van Transatlantic Market ligt. Dit scenario wordt daarom door ons beschouwd als een *realistisch groeipad* wanneer het gaat om de vertaling van de regionale prognose naar een prognose voor de ruimtevraag op het XL Businesspark. Daarnaast geeft de raming op basis van de goederenstromen specifiek inzicht in de behoefte aan nat bedrijventerrein (bulk- en containervervoer). Hier ligt de ruimtebehoefte op een bandbreedte tussen het Strong Europe en het Global Economy scenario.

Naast de autonome, regionale vraag is er in principe ook nog sprake van bovenregionale vraag. Daarbij gaat het om de belangstelling van Nederlandse en van buitenlandse bedrijven (FDI, buitenlandse investeringen) om zich in de regio Twente te vestigen. Daarbij is gebruik gemaakt van informatie van Database Oost NV (daadwerkelijke vestiging 2000-2011) en Oxford Intelligence (alle bekende belangstelling van buitenlandse bedrijven in Twente tussen 1996 en 2012). Bij extrapolatie van directe vestiging en belangstelling in het recente verleden levert dit nog ca. 20 ha. (10%) extra ruimtevraag op t.o.v. de 210 ha. uit de werkgelegenheidsraming in Transatlantic

Market. Het totaal van de ruimtebehoefte in de regio Twente voor de twee relevante clusters stijgt daarmee tot 230 ha.

Wat betekenen deze ramingen voor XL Businesspark Twente?

XL Businesspark voldoet aan alle kwaliteiten die nodig zijn om logistieke en industriële activiteiten te accommoderen. Hoe beter de multimodale (of zelfs tri-modale) inframogelijkheden worden op het terrein, hoe aantrekkelijker het terrein wordt voor grootschalige bedrijven. Naast XL Businesspark is er nog een aantal terreinen dat voldoet aan de eisen vanuit het cluster om deze ruimtevrage te accommoderen. De totale ruimtevrage zal dan ook niet alleen op XL Businesspark landen, maar ook elders in de regio Twente neerslaan.

Gezien de omvang van de ruimtevrage per bedrijf vanuit de clusters Industrie & Bouw en Transport, opslag & distributie mag verwacht worden dat een belangrijk deel zich zal vestigen op XL Businesspark. Zeker gezien de regionale afspraak dat bedrijven groter dan 2 hectare in principe geaccomodeerd moeten worden op XL Businesspark.

De behoefte aan accommodatie op XL Businesspark kan als volgt worden toegelicht:

- (1) Op basis van goederenstromen: behoefte aan nat bedrijventerrein.
- (2) Op basis van SPECTRA en benchmark DeTri: behoefte aan droog én nat bedrijventerrein samen

Ad (1)

De behoefte aan nat bedrijventerrein op XL Businesspark (t/m 2020 en vanaf 2021 - 2030)...

... In een situatie met laad- en loskade voor bulkoverslag

Tot 2020 verwachten we een verdere ruimtevrage van kadegebonden bedrijven in de regio Twente. De ruimtevrage zal naar verwachting tussen de 13 en 23 hectare nat bedrijventerrein bedragen expliciet geschikt voor het XL Businesspark. Dit is 50-60% van de ruimtevrage naar dit type terrein in de regio Twente. Na 2020 blijft er verdere vrage, maar in een lager tempo. Het betreft na 2020 een behoefte aan nat bedrijventerrein van 6 - 17 hectare. Gezien het beschikbare aanbod van 10 hectare aan natte kavels op het XL Businesspark is de vrage groter dan het aanbod. De behoefte aan natte kavels is voldoende om de aanleg van een laad- en loskade te rechtvaardigen. Zonder laad- en loskade vervalt deze behoefte op deze locatie.

... In een situatie met containerterminal

Het XL Businesspark is niet alleen aantrekkelijk voor kadegebonden bedrijven, maar ook voor havengerelateerde activiteiten die niet noodzakelijk aan de kade willen vestigen. Vooral voor grote logistieke dienstverleners en Europese distributiecentra kan het XL Businesspark aantrekkelijk zijn. Voor bedrijven uit deze sector is de aanwezigheid van containeroverslag over water in de toekomst steeds meer een vereiste. De nabijheid van de containerterminal van CTT in Hengelo is belangrijk, maar de mogelijkheid voor containeroverslag direct op het XL Businesspark maakt de propositie nog aantrekkelijker.

Het mogelijk realiseren van containeroverslag op het XL Businesspark is alleen mogelijk als de natte kavels nog niet aan andere kadegebonden bedrijven zijn uitgegeven. Aanleg van de laad- en loskade is voor containeroverslag essentieel. Gezien de concurrentie van andere regio's om de vestiging van logistieke activiteiten is het wel verstandig grote investeringen pas te doen bij gebleken interesse. Indien op de vestiging van grote logistieke bedrijven wordt ingezet, bevelen wij aan wel ruimte te reserveren voor containeroverslag.

Ad (2)

De behoefte aan droog én nat bedrijventerrein op XL Businesspark (t/m 2020 en vanaf 2021 - 2030)...

De behoefte voor accommodatie op XL Businesspark tot 2020 wordt door ons geraamd op 85-100 hectare. Daarbij hebben wij gekeken welke doelgroepen het meest voor vestiging op dit bedrijventerrein in aanmerking komen. Dat zijn naar onze mening vooral internationaal en/of nationaal opererende logistieke bedrijven met beperkte productieactiviteiten. Kijken wij welk aandeel deze doelgroepen in de benchmarkregio's in Zuidoost-Zuid-Holland en West-Brabant innemen, dan gaat het om 65% van de ruimtevraag in het cluster Transport, opslag & distributie (125 hectare), te weten 85 hectare. Koppelen we logistiek ook aan industrie, in de vorm van indistributie of Value Added Logistics, kan daaraan nog eens 15 hectare worden toegevoegd.

Na 2020 komt daar nog eens een behoefte van 30-35 hectare nat en droog bedrijventerrein bij. Daarbij moet wat ons betreft ook rekening worden gehouden met een uitgestelde vraag. Nu de economische ontwikkeling naar verwachting de komende jaren beperkt zal zijn, is het mogelijk dat een deel van de vraag die op de middellange termijn (i.c. tot 2020) is voorzien, doorschuift naar de periode 2021-2030. In de lange termijnsenario's van het CPB is een knip gemaakt bij 2020, maar dit betekent naar onze mening niet dat de ontwikkeling in 2021 sterk hoeft af te wijken van die in 2019.

Het gaat daarmee om een totale ruimtebehoefte van 100 hectare (2010-2020) en 30-35 hectare (2020-2030). Tussen 2010 en 2012 is reeds 9 hectare uitgegeven, waardoor over de periode 2012-2030 met een gemiddelde jaarlijkse uitgifte van 6 hectare rekening gehouden mag worden.

Bedrijven van buiten de regio Twente komen niet vanzelf. Zeker als het om activiteiten met een nationaal of internationaal karakter gaat zijn er meer kapers op de kust. Het aanbod op XL Businesspark is aantrekkelijk, zeker met aanvullende voorzieningen als kade en containeroverslag. Het aantrekken van nationale en internationale logistiek vereist continu een behoorlijke acquisitie-inspanning. Ook de realisatie van een laad- en loskade, alsmede een containerterminal zijn van doorslaggevend belang voor het accommoderen van bedrijven met behoefte aan multimodaliteit. Met deze voorzieningen ziet de toekomst voor het XL Businesspark Twente er alleszins rooskleurig uit!

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Om de aantrekkelijkheid van het XL Businesspark Twente te vergroten overweegt het bestuur van het Openbaar Lichaam voor het Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT) een openbare laad- en loskade aan te leggen, aan de westzijde van het bedrijvenpark (langs het Twentekanaal). Gelijktijdig ontstaan kansen om 10 hectare nat bedrijventerrein en 20 hectare 'regulier' terrein te ontsluiten (tranche 3a). Op dit moment wordt het bestemmingsplan hiervoor uitgewerkt, om een subsidie veilig te kunnen stellen. Na vaststelling van het uitwerkingsplan door B&W van de gemeente Almelo (2012) en na aanbesteding van de kade en de toegangsweg, komt vanaf 2013 nog circa 30 hectare aan bouwgrond beschikbaar. In totaal is er dan:

- 27 hectare droog terrein in tranche 1
- 25 hectare droog terrein in tranche 2a/b, waarvan het RBT de mogelijkheden doorzoekt om deze gronden tijdelijk uit de markt te nemen voor realisatie van een zonnepark
- 20 hectare droog terrein in tranche 3a
- 10 hectare nat terrein in tranche 3a
- 30 hectare in tranche 3b (na uitgifte van tranche 3a en tranche 1)

Het bestuur heeft besloten pas tot aanbesteding over te gaan nadat zekerheid is verkregen over de financiële risico's (zoals het uitgiftetempo). Daarom bestaat bij het bestuur en het projectbureau behoefte aan inzicht in:

- De behoefte aan nat bedrijventerrein (t/m 2020 en vanaf 2021 - 2030)
- De behoefte aan droog bedrijventerrein (t/m 2020 en vanaf 2021 - 2030)
- In een situatie met laad- en loskade voor bulkoverslag
- In een situatie met containerterminal

In 2002 en 2004 is een marktonderzoek door Buck Consultants International (BCI) voor de programmering van het RBT uitgevoerd. De toegevoegde waarde van een kade is in 2011 door de Stec Groep uitgevoerd. Beide onderzoeken vragen om een actualisatie en herijking in verband met het gevraagde inzicht over de behoefte aan bedrijventerrein.

U heeft Ecorys gevraagd het genoemde marktonderzoek uit te voeren.

1.2 Stappen in het onderzoek

Centraal in dit onderzoek staan de twee clusters die voor het XL Businesspark Twente specifiek van belang zijn, industrie en bouw, alsmede transport, groothandel en distributie.

De volgende procestappen zijn genomen om te komen tot het voorliggende onderzoek:

1. Uitvoeren van een marktanalyse
2. Bespreking tussenresultaten marktonderzoek met opdrachtgever en de aandeelhouders van het Openbaar Lichaam.
3. Opstellen rapportage marktonderzoek.
4. Presentatie eindresultaat marktonderzoek aan de projectgroep op 16 oktober en de aandeelhouders van het Openbaar Lichaam op 22 oktober.

1.3 Leeswijzer

In deze rapportage wordt in **hoofdstuk 2** ingegaan op de ruimtevraag naar bedrijventerreinen vanuit de clusters industrie & bouw (1), alsmede transport, opslag & distributie (2) in de periode 2010-2020 en 2021-2030 in de regio Twente. Dit is gedaan aan de hand van drie prognosemethoden. In **hoofdstuk 3** ten slotte adviseren we over de betekenis van onze bevindingen voor XL Businesspark.

2 Vraag naar bedrijventerreinen

Om de toekomstige ruimtebehoefte naar bedrijventerreinen voor 2010-2020 en 2021-2030 in beeld te brengen voor de regio Twente is gebruik gemaakt van drie prognosemethoden. De nauwkeurigheid van deze drie methoden wordt hieronder kort toegelicht. Samen zorgen ze voor een robuuste onderbouwing ten behoeve van het marktonderzoek naar de mogelijkheden van het XL Business Park in de regio Twente.

2.1 Ruimtevrage als gevolg van autonome economische groei

2.1.1 Methodiek toegelicht

In dit eerste deel van de raming wordt gekeken wat de vraag naar ruimte voor bedrijventerreinen in de perioden tot 2020, resp. tot 2030 in de regio Twente zou kunnen zijn met verschillende uitgangspunten en methoden:

1. Toepassing van SPECTRA (werkgelegenheid)
2. Toepassing van SPECTRA (toegevoegde waarde)
3. Toepassing van goederenstromen (volume per hectare)

Hieronder worden de drie prognosemethoden nader toegelicht:

Methode 1: toepassing van SPECTRA (werkgelegenheid)

De eerste methode, toepassing van het SPECTRA-model op basis van de vier scenario's van het CPB, geeft een beeld van de toekomstige ruimtebehoefte aan bedrijventerrein in de regio Twente o.b.v. de ontwikkeling van de regionale werkgelegenheid¹. Deze benadering is als micro te karakteriseren, omdat zij rekening houdt met de reeds bestaande sectorstructuur en werkgelegenheid in de regio Twente. Bij deze vraagprognose is de groei per cluster in beeld gebracht, zijn de locatievoorkeuren per sector geactualiseerd en is het terreinquotiënt² geregionaliseerd. In deze variant wordt niet gecompenseerd voor werkgelegenheidsverlies als gevolg van bijv. economische krimp of verplaatsing. Elke toename van werkgelegenheid betekent daarom extra vraag naar bedrijventerreinen.

Methode 2: toepassing van SPECTRA (toegevoegde waarde)

De tweede methode, een prognose van ruimtebehoefte door de ontwikkeling van de regionale toegevoegde waarde en arbeidsproductiviteit (toegevoegde waarde per arbeidsjaar), is een aantrekkelijke methode voor een bedrijventerreinraming als er nog wel sprake is van groei van de economie, maar (nog) geen stijging van de vraag naar werkgelegenheid. Deze situatie doet zich nu en in de nabije toekomst voor in de relevante clusters industrie en bouw, alsmede transport, groothandel en distributie. Werkgelegenheid wordt vervangen door kapitaal (mechanisering en automatisering), terwijl de productie nog groeit, het goederenvolume toeneemt en de ruimtebehoefte daarmee ook stijgt. Dan is er wel sprake van een directe relatie tussen productie en ruimtebehoefte, maar niet meer via de werkgelegenheidsontwikkeling.

Methode 3: toepassing van goederenstromen

De derde methode, toepassing van de ontwikkeling van de goederenvolumes op basis van de twee relevante scenario's van het CPB, geeft een realistisch beeld van de toekomstige ruimtebehoefte

¹ In bijlage A staat een toelichting op de vier scenario's van het CPB

² Ruimtegebruik per werknemer

aan bedrijventerrein als het gaat om logistieke stromen en de daarvan af te leiden voorzieningen (kades en nat bedrijventerrein) in de regio Twente.

2.1.2 Resultaten methode 1

Zoals gesteld kijken we specifiek naar de verwachte ruimte vraag naar bedrijventerrein vanuit de clusters industrie en bouw, alsmede transport, opslag en distributie voor de periode 2010-2020 en 2021-2030 in regio Twente. Er zijn door het CPB vier vergezichten ontwikkeld van de groei in Nederland (zie bijlage A). Deze vergezichten gebruiken we in ons SPECTRA-model.

Transatlantic Market-scenario

Het Rijk en de provincie Overijssel hanteren het Transatlantic Market-scenario (TM) als referentiescenario. Dat betekent dat voor de regio Twente in ieder geval dit scenario moet zijn uitgewerkt. Dat wil overigens niet zeggen dat dit scenario voor Twente het meest passend is. Daarbij is het verstandig een onderscheid te maken naar de perioden, waarover de scenario's lopen. In principe zijn ze gemaakt voor de periode 2002-2040. Daarbij kennen de scenario's Global Economy (gemiddelde jaarlijkse groei 2002-2040: 0,4%) en Strong Europe (0,1%) nationaal een grotere groei van de werkgelegenheid dan TM (0,0%). Het scenario Regional Communities (-0,5%) scoort daarentegen lager dan TM.

Door het CPB is de periode ook opgeknipt. Zo zijn de groeicijfers voor de periode 2002-2020 hoger dan voor de periode daarna (2021-2040). Wij hebben in deze analyse vooral de periode tot 2020 in beschouwing genomen, zowel terug- als vooruitkijkend.

Kijken we naar de ontwikkeling van de werkgelegenheid in de regio Twente tot nu toe (0,4% jaarlijkse groei, gemiddeld 2002-2009), dan ligt die vanaf 2002 net boven het nationale niveau van het TM-scenario voor de periode 2002-2020 (0,3% jaarlijkse groei). Over de 'slechte' jaren 2010 en 2011 hebben wij nog geen werkgelegenheidscijfers van het CBS beschikbaar, maar die zullen ongetwijfeld het gemiddelde omlaag brengen. TM lijkt derhalve het meest plausibel. Voor Twente betekent dit als gevolg van een positieve regionale component een gemiddeld jaarlijks groeipad van 0,4% tot 2020 in TM.

Interpretatie van de autonome ruimtebehoefte

Van belang is dat de berekende ruimtebehoefte alleen extra ruimte betreft als gevolg van economische groei en/of groei van de werkgelegenheid bij het bedrijfsleven in de regio Twente. De vervangingsvraag als gevolg van onttrekkingen van het aanbod maakt geen onderdeel uit van de berekende ruimtebehoefte. De ruimtebehoefte is ook exclusief reserveringen voor een ijzeren voorraad en eventuele ruimtewinst die geboekt wordt door intensieve herstructurering.

Hoewel na 2020 de vraag naar bedrijventerrein sterk afvlakt, zal voornamelijk nog ruimte vraag komen uit het cluster 'Transport, logistiek & groothandel in het hoogste groeiscenario GE. Hier ligt het aantal werkzame personen per hectare duidelijk lager, namelijk op ca. 20.

Tabel 2.1 Autonome ruimte vraag op basis van SPECTRA (werkgelegenheid) voor de periode 2010-20220 en 2021-2030 in regio Twente voor 4 scenario's (netto hectares, droog bedrijventerrein)

Regio Twente	TM-scenario		GE-scenario		RC-scenario		SE-scenario	
	2010-2020	2021-2030	2010-2020	2021-2030	2010-2020	2021-2030	2010-2020	2021-2030
Industrie & Bouw	85	15	40	45	75	5	45	10
Transport, logistiek & groothandel	125	0	140	90	65	20	75	5

Bron: Ecorys

2.1.3 Resultaten methode 2

Zoals toegelicht in paragraaf 2.1.1 is vooral voor de kapitaal intensieve sectoren waar economische groei verwacht wordt de werkgelegenheid een minder goede graadmeter. Hiervoor hebben we een alternatieve methodiek ontwikkeld die we SPECTRA+ noemen, opgebouwd vanuit de werkelijke ruimteproductiviteit op bedrijventerreinen³. Deze methode past echter niet binnen de scope van dit onderzoek. Daarom is gekozen voor een quick-scan benadering, SPECTRA (toegevoegde waarde), waarbij we met name tot 2020 betrouwbare uitspraken kunnen doen. Op de langere termijn worden de onzekerheden groter en om deze reden is ervoor gekozen om met de huidige methodiek een bandbreedte aan te geven voor de periode 2021-2030, namelijk 15-50 hectare. Dit heeft vooral te maken met ontwikkelingen die wij elders in Nederland waarnemen, in het bijzonder in Zuidoost-Zuid-Holland en West-Brabant, inmiddels al logistieke hot spots (DeTri-regio). Specifiek voor kapitaalintensieve en arbeidsextensieve clusters als logistiek en industrie geldt dat de zogeheten arbeidsproductiviteit een meer geschikte graadmeter vormt voor de toekomstige ruimtevraag. Daarbij is sprake van een toenemende arbeidsproductiviteit en een dalende ruimte-intensiteit (dalend aantal werkzame personen per hectare als gevolg van robotisering) in deze sectoren.

Zichtbaar is dat de ruimtevraag vanuit beide clusters in de eerste periode vergelijkbaar is met methode 1. Methode 2 op basis van toegevoegde waarde bevestigt daarmee de verwachtingen ten aanzien van de ruimtevraag naar bedrijventerrein tot 2020.

Tabel 2.2 Autonome ruimtevraag op basis van SPECTRA (toegevoegde waarde) voor de periode 2010-2020 en 2021-2030 in regio Twente voor 4 scenario's (netto hectares, droog bedrijventerrein)

Regio Twente	TM-scenario		GE-scenario		RC-scenario		SE-scenario	
	2010-2020	2021-2030	2010-2020	2021-2030	2010-2020	2021-2030	2010-2020	2021-2030
Industrie & bouw	80	*	40	*	70	*	40	*
Transport, logistiek & groothandel	125	*	145	*	60	*	75	*

* ruwe schatting 15-50 ha. (bandbreedte), i.v.m. grote onzekerheid en n.a.v. benchmark met regio's in Zuid-Holland en West-Brabant over de ontwikkelingen in de logistiek.

Bron: Ecorys

2.1.4 Resultaten methode 3

De vraag naar natte bedrijventerreinen komt van bedrijven die voor het transport van goederen (mede) afhankelijk zijn van vervoer over water. Deze bedrijven hebben behoefte aan een eigen kavel, direct aan het water en worden **kadegebonden** genoemd. Het vervoer van deze bedrijven over water betreft voornamelijk bulkgoederen. Andere kadegebonden bedrijven zijn overslagbedrijven en terminals.

Daarnaast zijn er bedrijven die wel gebruik maken van goederenvervoer over water, maar niet zelf een kade nodig hebben. Dit betreft vooral bedrijven die goederen per container vervoeren of stukgoederen, zoals grote constructies. Deze bedrijven vestigen zich het liefst nabij een kade of bij een (container)terminal. Dit zijn **haven- of kadegerelateerde** bedrijven die zich ook op natte bedrijventerreinen vestigen.

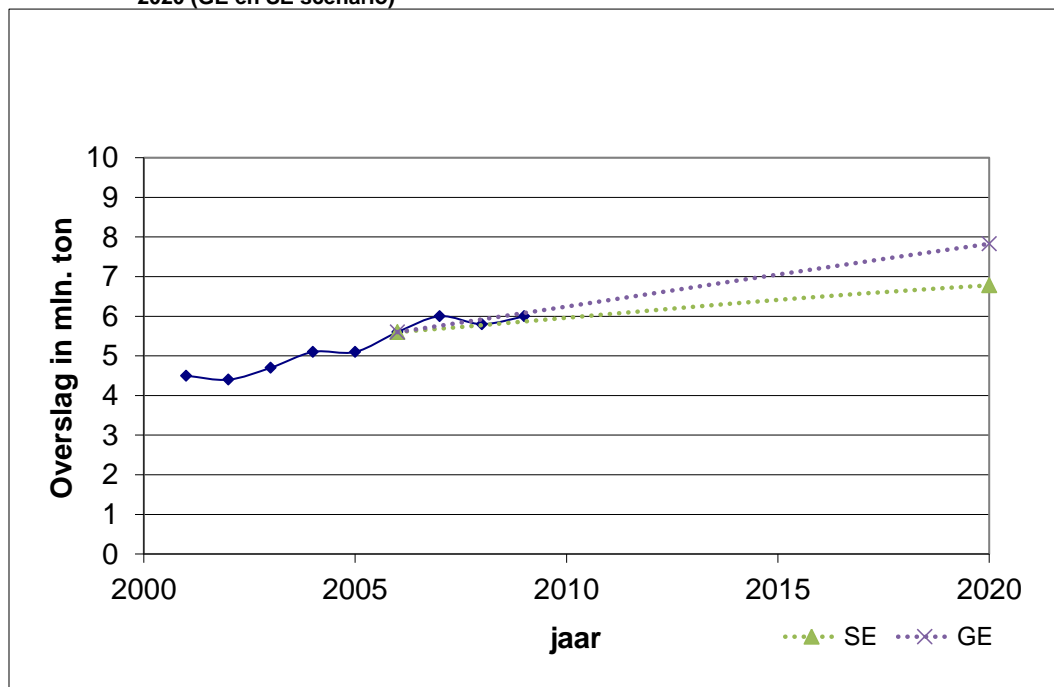
Vraag naar kadegebonden kavels

Voor **kadegebonden** bedrijven hebben we o.b.v. de prognose van de (bulk)goederen de ruimtebehoefte bepaald. Hierbij is een update gemaakt van de prognoses die Ecorys eerder voor de Binnenhavenvisie Twente (2008) en de Landelijke Capaciteitsanalyse Binnenhavens (2010)

³ Onder andere toegepast voor Stadsregio Rotterdam en de Provincie Zuid-Holland.

heeft opgesteld. In deze visie en capaciteitsanalyse is, zoals gebruikelijk bij goederenstroomramingen, gebruik gemaakt van het scenario Global Economy (GE) en Strong Europe (SE). Voor goederenstromenramingen bestaat geen TM- en RC-scenario zoals het CPB heeft opgesteld voor de ontwikkeling van werkgelegenheid en toegevoegde waarde.

Figuur 2.1 Overslag van bulkgoederen per binnenvaart in Twente (mln. ton) 2001-2009 en prognoses 2020 (GE en SE scenario)

Bron: Ecorys

De overslag van bulkgoederen in Twente is de afgelopen jaren verder doorgegroeid, zoals uit bovenstaande figuur blijkt. De gerealiseerde overslag is binnen de bandbreedte van beide prognoses (SE- en GE-scenario), maar benadert (tot en met 2009) het groeipad van het scenario met de hoogste groei, GE. De huidige crisis zorgt voor een afzwakking van de groei, maar er is geen aanleiding om de prognoses voor 2020 aan te passen.

Tabel 2.3 Extra ruimtevrage natte terreinen o.b.v. ruimteproductiviteit

	Overslag (mln.ton)	Groei t.o.v. 2010 (mln. ton)	Ruimteproductiviteit (ton/ha.)	Extra ruimtevrage (ha)
2010	5,4	-	26.600	-
2020 SE	6,2	0,8	29.383	26
2030 SE	6,4	1,0	30.886	32
2020 GE	6,8	1,4	35.748	39
2030 GE	7,6	2,2	37.576	59

Bron: Ecorys

Vertaling van de verwachte groei in goederenoverslag tot 2020 (o.b.v. de WLO-scenario's) in hectares levert een nieuwe **ruimtevrage op van 26 tot 39 hectare tot 2020**. Na 2020 blijft er extra ruimtevrage, maar het tempo neemt af in vergelijking met de periode tot 2020. Deze vertaling is gemaakt m.b.v. de ruimteproductiviteit, de goederenoverslag/verwerking (in tonnen) per uitgegeven natte hectare. Deze ruimteproductiviteit op watergebonden bedrijventerreinen neemt toe in de toekomst. De intensivering van het ruimtegebruik op de Twentse natte terreinen verschilt per

toekomstscenario en is sterk afhankelijk van het type bedrijvigheid. Basis is de Twentse ruimteproductiviteit in 2010.

In het rapport van de Stec Groep wordt, uitgaande van een ruimtevraag per bedrijf van minimaal 2 ha, gesteld dat ruim de helft (50 tot 60%) van deze extra ruimtevraag daarmee geschikt is voor het XL Businesspark⁴. Wij nemen deze factor van Stec in onze prognose over, resulterend in een **vraag van 13 tot 23 hectare tot 2020**. De extra vraag na 2020 bedraagt 6 tot 17 hectare. XL Businesspark is alleen bestemd voor bedrijven met een ruimtevraag groter dan 2 hectare, zodat de vraag naar kleinere kavels uitgefilterd is.

Aangezien alle nieuwe vestigers in de regio met een ruimtevraag groter dan 2 hectare op het XL Businesspark zijn aangewezen, is er alleen concurrentie met terreinen buiten Twente, vooral Europark (Coevorden) en Oevers (Meppel), zoals reeds door Stec is benoemd. Daarnaast zijn er binnen de provincie Overijssel nog potentiële concurrenten zoals het logistiek park Hessenpoort in Zwolle en de Zuiderzeehaven in Kampen. Geen van deze locaties kent echter de ligging aan de internationale transportcorridor naar het noordoosten (Noord-Duitsland en Scandinavië). Ook in Duitsland worden logistieke terreinen aangeboden, maar deze kennen weer niet de mogelijkheden voor vervoer over water die XL Businesspark in principe wel kent.

De geprognosticeerde ruimtevraag van 13 tot 23 hectare tot 2020 betreft autonome ruimtevraag op basis van verwachte goederenstromen. In potentie zou XL Businesspark een nog groter goederenvolume aan zich kunnen binden door extra inzet op acquisitie. Dit is echter een beleidsgerichte stimulans, wij hebben alleen de autonome ruimtevraag berekend.

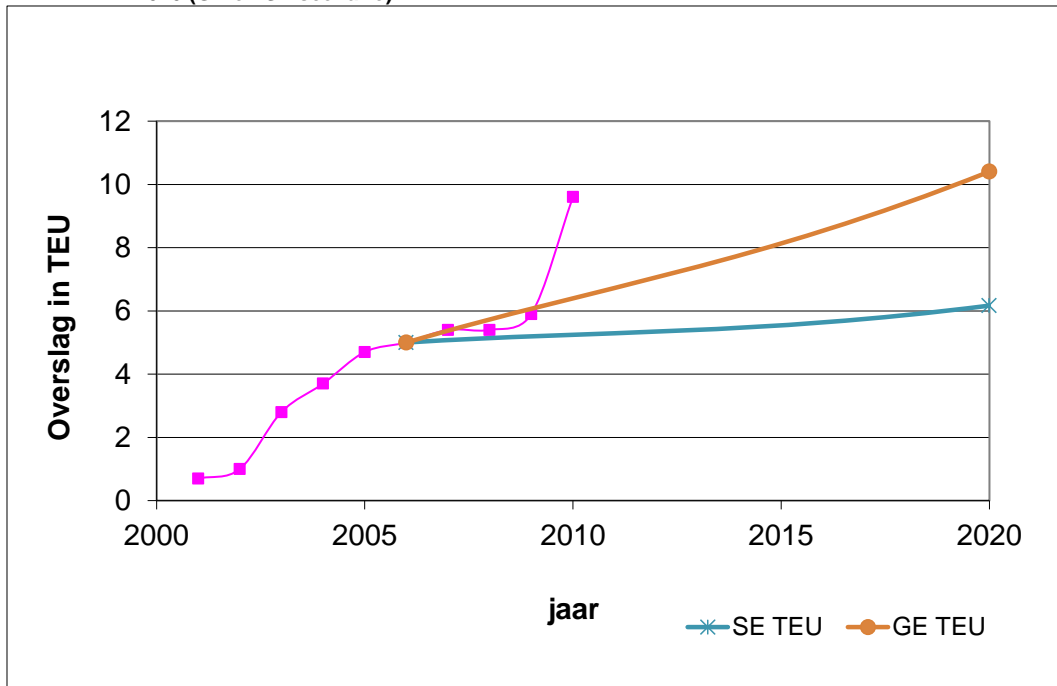
Vraag naar haven-/ kadegerelateerde kavels

Havengerelateerde bedrijven maken vooral gebruik van containervervoer over water. De gerealiseerde containeroverslag in Twente (bij CTT in Hengelo) overtreft de eerdere prognose uit de Landelijke Capaciteitsanalyse Binnenhavens (2010), zie onderstaande figuur. De groei van de containeroverslag was de afgelopen jaren hoger dan het groeipad van de twee scenario's aangeeft. Naar onze mening is verdere groei mogelijk, gezien de recente uitbreiding van kade en faciliteiten van CTT in Hengelo en de afspraken van Havenbedrijf Rotterdam met de containerterminals op Maasvlakte 1 en 2 over (veel) meer vervoer per binnenvaart. Dit vormt een goede basis voor verdere ontwikkeling. Bovendien maakt een hoge frequentie van aangeboden diensten de regio aantrekkelijk.

---

⁴ Stec Groep (2011) Toegevoegde waarde kade XL Businesspark.

Figuur 2.2 Overslag van containers per binnenvaart in Twente (10.000 TEU) 2001-2009 en prognoses 2020 (GE en SE scenario)

Bron: Ecorys

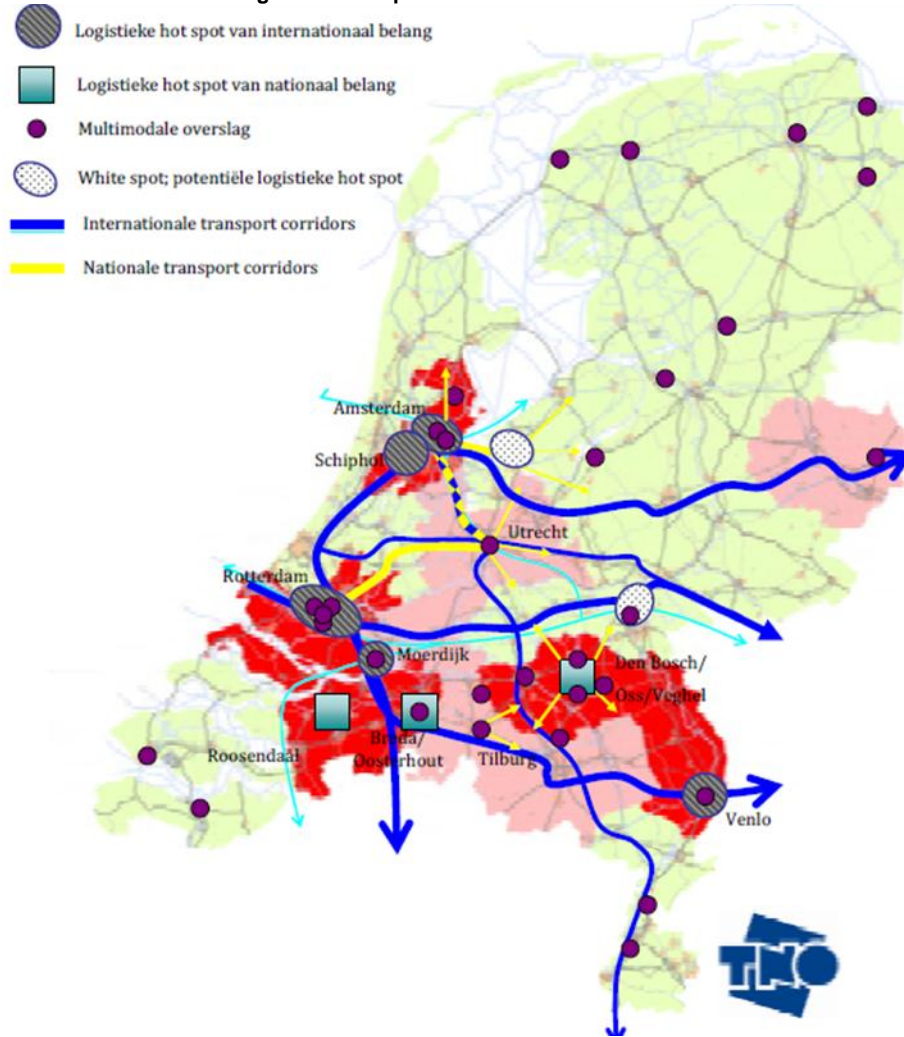
Voor havengerelateerde bedrijven is geen rechtstreekse vertaling van de overslag in containers naar de ruimtevrage te maken. Deze vrage betreft vooral vestigende bedrijven van buiten de regio, in het bijzonder grote logistieke dienstverleners en Europese distributiecentra. De aantrekkelijkheid van de regio op dergelijke bedrijven blijkt uit de positie van Twente op de lijst van logistieke hot spots⁵ (figuur 2.3). In 2012 heeft Twente de 11^e positie, achter regio's als West-Brabant, Venlo-Venray en Tilburg-Waalwijk. De gehanteerde criteria voor deze rangschikking zijn de beschikbare grond, goede infra, bereikbaarheid, medewerking overheid, beschikbaar personeel / opleidingen en inzet/motivatie medewerkers.

De regio kent een belangrijk concurrentievoordeel voor de goederenstromen vanuit de mainports richting Noord-Duitsland (Bremen, Hamburg) en Scandinavië. De uitbreiding van voorzieningen zoals de containerterminal is daar mede debet aan. Het is belangrijk om te beseffen dat de belangrijkste logistieke hot spot in Nederland, West-Brabant, ook nog maar recent die status heeft verworven door de combinatie van een gunstige ligging, een goede bereikbaarheid, ruimte voor logistieke activiteiten en een actief acquisitiebeleid.

De mogelijkheid van containeroverslag op het XL Businesspark vergroot de aantrekkelijkheid van het terrein voor dit type bedrijven.

⁵ TNO en Vakblad Logistiek 2012.

Figuur 2.3 Overzicht van logistieke hot spots en internationale corridors in Nederland.

2.2 Bovenregionale ruimtevraag

Ruimtevraag als gevolg van interregionale verhuizingen en buitenlandse investeringen

Ruimtevraag kan ook ontstaan door interregionale verhuizingen en buitenlandse investeringen. Eerdere studies hebben aangetoond dat bedrijven die verhuizen dit meestal binnen de eigen gemeentegrens doen (75%). Dit betekent dat er voldoende geschikte accommodaties beschikbaar moeten zijn om aan de vraag naar ruimte op basis van de verhuisdynamiek binnen een regio te kunnen voldoen.

Uit cijfers van Oost NV (september 2012) blijkt dat van buiten de regio gemiddeld 9 Nederlandse bedrijven per jaar een vestiging in Twente openen. Het gaat hierbij om gemiddeld 19 arbeidsplaatsen per vestiging. Het XL Businesspark biedt voldoende mogelijkheden om binnen de afgesproken voorwaarden deze verhuisdynamiek te kunnen accommoderen.

Dat geldt ook voor buitenlandse investeringen of de belangstelling van buitenlandse bedrijven voor een vestiging in de regio Twente. Gemiddeld 3 buitenlandse bedrijven per jaar met een gemiddelde werkgelegenheid van 40 arbeidsplaatsen hebben zich sinds 2000 hier gevestigd (Oost NV, september 2012).

De Database FDI van Oxford Intelligence (onderdeel van Ecorys in 2012) levert informatie op over alle bij dit bedrijf bekende belangstelling van buitenlandse bedrijven in Twente tussen 1996 en 2012. Volgens deze bron ging het tussen 1996 en 2012 om 23 bedrijven. Daarvan zijn uiteindelijk 13 (industriële) bedrijven daadwerkelijk gevestigd in Twente met een geschat aantal van 1050 banen, waarvan 500 bij Ericsson dat inmiddels gesloten is. Het betreft vooral (nationale of regionale) hoofkantoren, logistiek, R&D en Sales & Marketing.

Tabel 2.4 Buitenlandse investeringen (1996-2012): gevestigde bedrijven in Twente die zouden passen op het XL Businesspark

Jaar	Bedrijfsnaam	Stad
2012	Clarks Cycle Systems	Enschede
2012	Sequent Europe	Almelo
2011	Freedom Innovations Europe BV	Enschede
2011	Dens Facility Services Inc	Enschede
2010	James Instruments Inc - Europe	Almelo
2010	Apollo Tyres (overname/uitbreiding van Vredestein)	Enschede
2007	Fiege Healthcare Logistics	Hengelo
2007	Sekisui Plastics	Almelo
2001	Panduit Europe	Almelo
2001	Ericsson Eurolab Netherlands	Enschede
2000	JMA Benelux	Almelo
1997	Panduit Europe	Almelo
1998	Bell Labs Regional Technical Centre	Enschede

Bron: Oxford Intelligence (september 2012)

2.3 Conclusies en aanbevelingen

Om de toekomstige ruimtebehoefte naar bedrijventerreinen voor 2010-2020 en 2021-2030 in beeld te brengen voor de regio Twente is gebruik gemaakt van drie prognosemethoden voor de regionale vraag en van een extrapolatie van de bovenregionale vraag.

De eerste benadering, gedifferentieerd naar de werkgelegenheidsontwikkeling in de scenario's van het CPB, geeft wat ons betreft de meest traditionele prognose. Daarbij is het TM-scenario, het referentiescenario van Rijk en provincies en tevens aansluitend bij het huidige regiospecifieke groeipad van de werkgelegenheid in de regio Twente, nader uitgewerkt naar clusters. Voor het cluster 'Transport, logistiek & groothandel' verwachten wij de grootste terreinbehoefte.

De drie methoden geven een compleet beeld van de mogelijke ontwikkelingen omdat verschillende uitgangspunten zijn genomen. Het is moeilijk om voor een lange periode (2020 en 2030) met precisie voorspellingen te doen van wat er zal gaan gebeuren. Niettemin moet het beleid wel een richtsnoer hebben om de economische ontwikkelingen mogelijk te maken en goed in te passen in de regio Twente en de daartoe behorende gemeenten. Het TM-scenario geeft voor droge bedrijventerreinen in de regio Twente een goed richtsnoer voor ruimtelijke reservering, omdat het past binnen de huidige economische trend en de bestuurlijke prioriteit bij Rijk en provincie om bestaande terreinen zo goed mogelijk te benutten en eventueel zo nodig te herstructureren. Wij adviseren dan ook dit scenario als beleidsscenario te hanteren in het overleg met de participanten in het XL Businesspark. Naast de regionale behoefte adviseren wij bij de verdere ontwikkeling van dit bedrijventerrein rekening te houden met de gevolgen van interregionale verhuizingen binnen Nederland en de komst van buitenlandse bedrijven naar Twente.

De behoefte aan droog bedrijventerrein (t/m 2020 en vanaf 2021 - 2030)

Tot 2020 verwachten we een substantiële ruimtevrage vanuit het cluster transport, logistiek & groothandel en het cluster industrie & bouw. Samen goed voor circa 210 hectare netto ruimtevrage naar droog bedrijventerrein in het tot nu toe meest passende TM-scenario. Als de belangstellingsregistratie en de feitelijke vestiging van bedrijven van buiten de regio Twente en de buitenlandse investeringen uit de periode na 1996 c.q. 2000 worden geëxtrapoleerd tot 2020 kan daar nog 20 hectare bij komen. Dit betekent voor de regio Twente boven de in het TM-scenario gehanteerde autonome ruimtevrage (van bedrijven *binnen* de regio Twente) van circa 210 hectare bij extrapolatie van het patroon van de afgelopen 10 jaar een extra reservering van 20 ha voor bedrijven van *buiten* de regio. Dit betekent een totale relevante ruimtevrage van 230 hectare in de regio Twente.

Na 2020 bestaat er bij ons een grotere onzekerheid rondom de verwachte ruimtevrage. Op basis van de werkgelegenheidsprognose is de verwachting dat de ruimtevrage aanzienlijk daalt (naar circa 15 hectare), maar op basis van de toegevoegde waarde is de verwachting dat er ook na 2020 sprake kan zijn van een substantiële ruimtevrage (tot 50 hectare). Daarbij hebben wij ook een benchmark gemaakt met ons onderzoek naar de logistieke ruimtebehoefte in Zuidoost-Zuid-Holland en West-Brabant (DelTri-regio). In vergelijking met deze regio's valt op dat Twente relatief arbeidsintensieve bedrijven in industrie en logistiek kent. Met andere woorden, ook na 2020 is onze verwachting dat er een beduidend grotere ruimtevrage zal zijn dan nu uit de werkgelegenheidsraming naar voren komt. Tot nu toe zijn de genoemde clusters in de regio Twente nog relatief arbeidsintensief. Dat blijkt ook uit de geringe verschillen tussen de werkgelegenheidsraming en de toegevoegde waarderaming tot 2020. Maar de vraag is of dit na 2020 zo blijft gezien de ontwikkelingen van de logistieke hot spots in de DelTri-regio. Daarom kiezen wij voor de periode na 2020 voor een grote bandbreedte van 15-50 hectare.

De behoefte aan nat bedrijventerrein (t/m 2020 en vanaf 2021 - 2030)

Vertaling van de verwachte groei in goederenoverslag tot 2020 (o.b.v. de WLO-scenario's) in hectares levert een nieuwe ruimtevrage op van 26 tot 39 hectare tot 2020. Na 2020 blijft er extra ruimtevrage, maar het tempo neemt af in vergelijking met de periode tot 2020. Het gaat dan om een bandbreedte van 6 tot 20 hectare. Deze vertaling is gemaakt m.b.v. de ruimteproductiviteit, de goederenoverslag/verwerking (in tonnen) per uitgegeven natte hectare.

In onderstaande tabel zijn de resultaten van de vraaganalyse samengevat.

Tabel 2.5 Autonome ruimtevrage naar bedrijventerrein vanuit de clusters Industrie & bouw (1) en Transport, opslag & distributie (2) in de regio Twente (netto hectare), naar scenario

Vraag naar bedrijventerrein:	1. SPECTRA (wgh)		2. SPECTRA (TW)		3. Goederenstromen	
	2010-2020	2021-2030	2010-2020	2021-2030	2010-2020	2021-2030
Transatlantic Market (TM)	210*	15	205	**	nvt	nvt
Global Economy (GE)	180	135	185	**	39	20
Regional Communities (RC)	140	25	130	**	nvt	nvt
Strong Europe (SE)	120	15	115	**	26	6

* + 20 hectare, als er bedrijven van buiten de regio of vanuit het buitenland bij komen cfm. de extrapolatie.

** ruwe schatting 15-50 ha. (bandbreedte), i.v.m. grote onzekerheid en n.a.v. benchmark met regio's in Zuidoost-Zuid-Holland en West-Brabant (DelTri-regio) over de ontwikkelingen in de logistiek.

3 Wat betekent dit nu voor XL Businesspark?

XL Businesspark voldoet aan alle kwaliteiten die nodig zijn om logistieke en industriële activiteiten te accommoderen. Hoe beter de multimodale (of zelfs tri-modale) inframogelijkheden worden op het terrein, hoe aantrekkelijker het terrein wordt voor grootschalige bedrijven. Naast XL Businesspark is er nog een aantal terreinen dat voldoet aan de eisen vanuit het cluster om deze ruimtevrage te accommoderen. De totale ruimtevrage zal dan ook niet alleen op XL Businesspark landen, maar ook elders in de regio Twente neerslaan.

Gezien de omvang van de ruimtevrage per bedrijf vanuit de clusters Industrie & Bouw en Transport, opslag & distributie mag verwacht worden dat een belangrijk deel zich zal vestigen op XL Businesspark. Zeker gezien de regionale afspraak dat bedrijven groter dan 2 hectare in principe geaccomodeerd moeten worden op XL Businesspark. Er is daarbij wel een belangrijk aandachtspunt. De trend in de benchmarkregio's in Zuidoost-Zuid-Holland en West-Brabant is namelijk dat de arbeidsintensiteit in deze clusters afneemt en zelfs onder de 20 arbeidsplaatsen per hectare duikt. Als diezelfde trend zich op termijn in Twente gaat voordoen, heeft dat niet alleen consequenties voor de ruimtebehoefte zelf, maar ook voor de voorwaarden waaraan vestiging op XL Businesspark moet voldoen (huidige norm 20-50 arbeidsplaatsen per hectare). Dat betekent in onze ogen nog eens kritisch kijken naar de ondergrens van 20 arbeidsplaatsen per hectare.

De behoefte aan accommodatie op XL Businesspark kan als volgt worden toegelicht:

- (1) Op basis van goederenstromen: behoefte aan nat bedrijventerrein.
- (2) Op basis van SPECTRA en benchmark DelTri: behoefte aan droog én nat bedrijventerrein samen

Ad (1)

De behoefte aan nat bedrijventerrein op XL Businesspark (t/m 2020 en vanaf 2021 - 2030)...

... In een situatie met laad- en loskade voor bulkoverslag

Tot 2020 verwachten we een verdere ruimtevrage van kadegebonden bedrijven in de regio Twente. De ruimtevrage zal naar verwachting tussen de 13 en 23 hectare nat bedrijventerrein bedragen expliciet geschikt voor het XL Businesspark. Dit is 50-60% van de ruimtevrage naar dit type terrein in de regio Twente. Na 2020 blijft er verdere vraag, maar in een lager tempo. Het betreft na 2020 een behoefte aan nat bedrijventerrein van 6 - 17 hectare. Gezien het beschikbare aanbod van 10 hectare aan natte kavels op het XL Businesspark is de vraag groter dan het aanbod. De behoefte aan natte kavels is voldoende om de aanleg van een laad- en loskade te rechtvaardigen. Zonder laad- en loskade vervalt deze behoefte op deze locatie.

... In een situatie met containerterminal

Het XL Businesspark is niet alleen aantrekkelijk voor kadegebonden bedrijven, maar ook voor hangereleerde activiteiten die niet noodzakelijk aan de kade willen vestigen. Vooral voor grote logistieke dienstverleners en Europese distributiecentra kan het XL Businesspark aantrekkelijk zijn. Voor bedrijven uit deze sector is de aanwezigheid van containeroverslag over water in de toekomst steeds meer een vereiste. De nabijheid van de containerterminal van CTT in Hengelo is belangrijk, maar de mogelijkheid voor containeroverslag direct op het XL Businesspark maakt de propositie nog aantrekkelijker.

Het mogelijk realiseren van containeroverslag op het XL Businesspark is alleen mogelijk als de natte kavels nog niet aan andere kadegebonden bedrijven zijn uitgegeven. Aanleg van de laad- en

loskade is voor containeroverslag essentieel. Gezien de concurrentie van andere regio's om de vestiging van logistieke activiteiten is het wel verstandig grote investeringen pas te doen bij gebleken interesse. Indien op de vestiging van grote logistieke bedrijven wordt ingezet, bevelen wij aan wel ruimte te reserveren voor containeroverslag.

Ad (2)

De behoefte aan droog én nat bedrijventerrein op XL Businesspark (t/m 2020 en vanaf 2021 - 2030)...

De behoefte voor accommodatie op XL Businesspark tot 2020 wordt door ons geraamd op 85-100 hectare. Daarbij hebben wij gekeken welke doelgroepen het meest voor vestiging op dit bedrijventerrein in aanmerking komen. Dat zijn naar onze mening vooral internationaal en/of nationaal opererende logistieke bedrijven met beperkte productieactiviteiten. Kijken wij welk aandeel deze doelgroepen in de benchmarkregio's in Zuidoost-Zuid-Holland en West-Brabant innemen, dan gaat het om 65% van de ruimtevraag in het cluster Transport, opslag & distributie (125 hectare), te weten 85 hectare. Koppelen we logistiek ook aan industrie, in de vorm van distributie of Value Added Logistics, kan daaraan nog eens 15 hectare worden toegevoegd.

Na 2020 komt daar nog eens een behoefte van 30-35 hectare nat en droog bedrijventerrein bij. Daarbij moet wat ons betreft ook rekening worden gehouden met een uitgestelde vraag. Nu de economische ontwikkeling naar verwachting de komende jaren beperkt zal zijn, is het mogelijk dat een deel van de vraag die op de middellange termijn (i.c. tot 2020) is voorzien, doorschuift naar de periode 2021-2030. In de lange termijnsценario's van het CPB is een knip gemaakt bij 2020, maar dit betekent naar onze mening niet dat de ontwikkeling in 2021 sterk hoeft af te wijken van die in 2019.

Het gaat daarmee om een totale ruimtebehoefte van 100 hectare (2010-2020) en 30-35 hectare (2020-2030). Tussen 2010 en 2012 is reeds 9 hectare uitgegeven, waardoor over de periode 2012-2030 met een gemiddelde jaarlijkse uitgifte van 6 hectare rekening gehouden mag worden.

Ten slotte

Bedrijven van buiten de regio Twente komen niet vanzelf. Zeker als het om activiteiten met een nationaal of internationaal karakter gaat zijn er meer kapers op de kust. Het aanbod op XL Businesspark is aantrekkelijk, zeker met aanvullende voorzieningen als kade en containeroverslag. Het aantrekken van nationale en internationale logistiek vereist continu een behoorlijke acquisitie-inspanning. Ook de realisatie van een laad- en loskade, alsmede een containerterminal zijn van doorslaggevend belang voor het accommoderen van bedrijven met behoefte aan multimodaliteit. Met deze voorzieningen ziet de toekomst voor het XL Businesspark Twente er alleszins rooskleurig uit!

Bijlage A Scenario's CPB

Hieronder volgt een korte toelichting op de vier WLO-scenario's van het CPB. Voor meer informatie raden we aan om de studie: "Welvaart en Leefomgeving, een scenariostudie voor Nederland in 2040" uit 2006 te raadplegen.

In onderstaande toelichting is gekeken naar de kenmerken van elk van deze scenario's tegen de achtergrond van de twee sleutelonzekerheden:

- 1) soevereiniteit versus samenwerking, en
- 2) publieke versus private aanpak van problemen.

De WLO-scenario's van het CPB zijn hieronder voor Nederland in cijfers weergegeven. Duidelijk is dat het GE-scenario de hoogste economische groei oplevert.

Tabel: Belangrijkste uitkomsten van de vier scenario's voor Nederland

		Global Economy	Transatlantic Market	Strong Europe	Regional Communities
	1971-2001	2002-2040	2002-2040	2002-2040	2002-2040
	Mutaties per jaar in %				
Bevolking	0,7	0,5	0,2	0,4	0,0
Arbeidsaanbod	1,1	0,4	0,0	0,1	-0,4
Werkgelegenheid	0,9	0,4	0,0	0,1	-0,5
Arbeidsproductiviteit	1,9	2,1	1,9	1,5	1,2
Volume BBP (marktprijzen)	2,6	2,6	1,9	1,6	0,7
BBP per hoofd	1,9	2,1	1,7	1,2	0,7
	Gemiddeld niveau in % beroepsbevolking				
Werkloze beroepsbevolking	5,5	4,1	4,6	5,7	7,3
	Niveaus eindjaar				
Collectieve uitgavenquote (%BBP)	42	36	38	47	51

Bron: Welvaart en Leefomgeving, een scenariostudie voor Nederland in 2040

Hieronder worden de gevolgen van de verschillende scenario's voor Nederland kwalitatief uitgebreider behandeld

Global Economy

In het scenario Global Economy breidt de EU zich nog verder naar het oosten uit. Naast Turkije worden ook landen als Oekraïne lid. De WTO-onderhandelingen zijn succesvol, en daar vaart de internationale handel wel bij. De deelnemende landen integreren echter niet in politiek opzicht. Internationale samenwerking op andere gebieden dan handelsvraagstukken mislukt. Net als in Transatlantic Market benadrukt de overheid in dit scenario de eigen verantwoordelijkheid van burgers. Vergeleken met Transatlantic Market groeit de arbeidsproductiviteit in dit scenario nog extra door de sterke wereldwijde economische integratie. De groei van zowel de materiële welvaart als van de bevolking (vooral door immigratie) is in dit scenario dan ook het hoogst. Net als in Transatlantic Market komt er geen overeenkomst om grensoverschrijdende milieuvraagstukken aan te pakken. Dit en de wereldwijde hoge economische groei leiden tot forse milieuvervuiling. Wel leidt de hoge groei tot lokale milieu-initiatieven.

Strong Europe

In het scenario Strong Europe is er veel aandacht voor internationale samenwerking. De Europese instituties worden succesvol hervormd en landen geven een deel van hun soevereiniteit op. Daarmee wordt Europa een invloedrijke speler op het economische en politieke wereldtoneel, en internationale milieuvraagstukken kunnen gecoördineerd aangepakt worden. Europa doet enige concessies aan de Verenigde Staten, die daarna het Kyotoverdrag ratificeren. Turkije treedt toe tot de Europese Unie. Het sociaal-economisch beleid is net als in het scenario Regional Communities gericht op solidariteit en op een gelijkmatige inkomensverdeling, al vinden er wel enige hervormingen plaats. Door deze hervormingen, door hogere investeringen in onderwijs en onderzoek, en door de grotere markt groeit de arbeidsproductiviteit meer dan in Regional Communities. Ook de economische groei en de bevolkingsgroei, vooral door immigratie, zijn in dit scenario hoger.

Transatlantic Market

In het scenario Transatlantic Market wordt de uitbreiding van de Europese Unie geen politiek succes. Daarvoor hechten landen te veel aan hun soevereiniteit: ze lossen problemen liever op nationaal niveau op. Wel wordt de handel tussen de Verenigde Staten en Europa vérgaand geliberaliseerd, waardoor op termijn een nieuwe interne markt ontstaat. Dit scenario kenmerkt zich door een overheid die de eigen verantwoordelijkheid van burgers benadrukt. De verzorgingsstaat wordt ingeperkt en publieke voorzieningen worden versoerd. Hierdoor neemt de inkomensongelijkheid toe. Doordat de macht van vakbonden afneemt, wordt de arbeidsmarkt flexibeler. Door de versoering van de sociale zekerheid groeit de arbeidsparticipatie, de internationale concurrentie verhoogt de prikkel om te innoveren, en de grotere inkomensverschillen maken studeren aantrekkelijk. De groei van de arbeidsproductiviteit en de economische groei zijn hoger dan in het scenario Strong Europe, terwijl de bevolking slechts matig toeneemt. Grensoverschrijdende milieuvraagstukken worden in dit scenario niet opgepakt. Lokale milieu-initiatieven gericht op bijvoorbeeld geluid- en stankoverlast kunnen zich wel voordoen.

Regional Communities

In het scenario Regional Communities hechten landen sterk aan hun eigen soevereiniteit. Daardoor slaagt de Europese Unie er niet in om institutionele hervormingen door te voeren. Ook mondiale handelsliberalisatie komt niet van de grond, waardoor de wereld uiteenvalt in een aantal handelsblokken. Internationale milieuvraagstukken worden niet aangepakt. Toch is de milieudruk relatief laag, omdat de bevolkingsgroei en de economische groei bescheiden zijn. De collectieve sector wordt in dit scenario nauwelijks hervormd. Collectieve regelingen blijven in stand, waarbij de nadruk erop ligt de inkomens gelijkmatig te verdelen en solidair te zijn. Door geringere prikkels in de sociale zekerheid en de hoge belasting- en premietarieven is de

arbeidsparticipatie relatief laag en de werkloosheid hoog. Minder concurrentie remt de noodzaak voor bedrijven om te innoveren. De verbrokkelde markten belemmeren dat kennis zich snel verspreidt, en door de kleine inkomensverschillen is de stimulans om te investeren in onderwijs beperkt. De arbeidsproductiviteit stijgt jaarlijks maar weinig en de economische groei is gering.
Bron: Welvaart en Leefomgeving, "Een scenariostudie voor Nederland in 2040" (2004)

Bijlage B Clusterindeling

Industrie & Bouw

Sectornaam
Voeding & Genot
Overige Industrie
Basischemie
Fijnchemie
Rubber en Kunststof
Basismetaal
Metaalproducten
Elektrotechniek Industrie
Transportmiddelen Industrie
Aardolie industrie
Delfstoffenwinning
Openbaar Nut
Bouw
50 % Overige dienstverlening

Transport, Logistiek & Groothandel

Sectornaam
Water en Luchtvaart
Vervoer over land
Dienstverlening tbv vervoer
Groothandel

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas